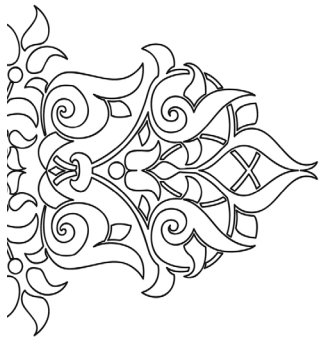
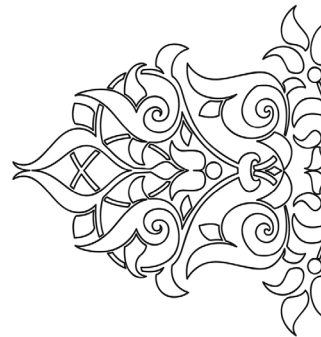

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اجْعَلْ نَفْسَكَ مِيزَانًا فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ غَيْرِكَ

(نامه ۳۱ نهج البلاغه)

تفسیر روایی آیات منتخب

ویژه‌ی چهارم دبستان

منطبق با کتاب درسی

أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
أَقْسَمُ لَكُمْ يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ مَا الَّذِي ابْتَدَأْتُكُمْ بِهِ مِنَ التَّوْبِيخِ إِلَّا تَذَكِيرٌ وَمَوْعِظَةٌ لِمَا بَعْدُ لَكُمْ لَا تَسْرِعُوا إِلَى الْوُثُوبِ فِي مِثْلِ الَّذِي وَثَبْتُمْ وَ قَدْ
قَالَ اللَّهُ لَنَبِيِّهِ ۖ وَ ذَكَرَ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ وَ لَا الَّذِي ذَكَرْتُ فِيكُمْ مِنَ الْمَدْحِ وَ التَّطْرِيبِ بَعْدَ التَّذَكِيرِ وَ الْمَوْعِظَةِ رَهْبَةً مِنِّي لَكُمْ وَ لَا رَغْبَةً
فِي شَيْءٍ مِمَّا قَبْلُكُمْ.

ای مردم بصره سوگند یاد می‌کنم، آنچه در ابتدا بدان شما را توبیخ کردم جز برای تذکر و موعظه برای اعمال آینده نبود تا زود دست به
کار آشوب نشوید چنان که قبلاً شدید. خداوند به پیامبرش می‌فرماید: «و تذکر بده که تذکر برای مومنین سودمند است». آنچه از مدح و
ستایش که پس از نکوهش و موعظه برای شما گفتم نه به این دلیل بود که از شما ترسیده باشم و یا در آنچه دارید طمع کرده باشم.
بحار الأنوار / ج ۳۲ / ۲۵۷ / باب ۴ احتجاجه ع علی أهل البصرة و غیرهم بعد انقضاء الحرب

آیه	تفسیر
۴۱ / ابراهیم رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ	امام صادق علیه السلام فرمودند: رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ قَالَ آدَمُ ۷ وَ حَوَّاءُ ۳ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ مقصود، آدم و حوا هستند. البرهان فی تفسیر القرآن / ج ۳ / ۳۱۶ / [سورة ابراهيم (۱۴): الآيات ۳۸ الى ۴۶]

آیه	تفسیر
۲۳ / اسراء وَقُلْ لَهُمَا قَوْلُ كَرِيمٍ	عَنْ أَبِي وَلَادٍ الْحَنَاطِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ... وَ أَمَّا قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرُهُمَا قَالَ إِنْ أَضْجَرَكَ فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرُهُمَا إِنْ ضَرَبَكَ قَالَ وَ قُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا قَالَ إِنْ ضَرَبَكَ فَقُلْ لَهُمَا غَفَرَ اللَّهُ لَكُمَا فَذَلِكَ مِنْكَ قَوْلُ كَرِيمٍ. ابوولاد حنيط گوید: از امام صادق ۷ در مورد آیه: اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرُهُمَا قَالَ إِنْ أَضْجَرَكَ فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرُهُمَا؛ هرچند تو را بزنند. وَ قُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا، پرسیدم. فرمود: «اگر تو را دلتنگ کردند به آن‌ها «اف» مگو؛ و اگر تو را زدند، آن‌ها را از خود مران». و فرمود: «وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا؛ اگر تو را زدند، به آنها بگو خدا شما را بیامرزد؛ این است گفتار محترمانه تو». الکافی (ط - الإسلامية) / ج ۲ / ۱۵۸ / باب البر بالوالدين

عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام إِذَا قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ وَ إِنَّ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا يَقُولُ: سُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ فِي أَحَدٍ مِنْ مَعْرِفَةِ نِعْمِهِ إِلَّا الْمَعْرِفَةَ بِالتَّقْصِيرِ عَنْ مَعْرِفَتِهَا كَمَا لَمْ يَجْعَلْ فِي أَحَدٍ مِنْ مَعْرِفَةِ إِدْرَاكِهِ أَكْثَرَ مِنَ الْعِلْمِ بِأَنَّهُ لَا يُدْرِكُهُ فَشَكَرَ عَزَّوَجَلَّ مَعْرِفَةَ الْغَارِفِينَ بِالتَّقْصِيرِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ وَ جَعَلَ مَعْرِفَتَهُمْ بِالتَّقْصِيرِ شُكْرًا كَمَا جَعَلَ عِلْمَ الْعَالَمِينَ أَنَّهُمْ لَا يُدْرِكُونَهُ إِيمَانًا عِلْمًا مِنْهُ أَنَّهُ قَدَرٌ وَسَّعَ الْعِبَادَ فَلَا يُجَاوِزُونَ ذَلِكَ.

علی بن محمد علیه السلام در حدیث مرفوعی گوید: امام زین العابدین علیه السلام هر وقت، این آیه را تلاوت می کرد: وَ إِنَّ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا، چنین می فرمود: «منزه است، آن خداوندی که به هیچ کس معرفت نعمت ها را عطا نکرد مگر اینکه به او فهماند که نسبت به شناخت آن ها کوتاهی دارد. همان طور که هیچ کس را به مرحله ی شناخت خود نرساند مگر اینکه به او فهماند که نمی تواند به شناخت و درک خدای متعال نائل شود. پس خدای عزوجل درک عارفان نسبت به کوتاهی در معرفت خودش را ستود و همین درک آن ها نسبت به کوتاهی در معرفت خودش را برای آن ها شکر قرار داد، همان طور که آگاهی عالمان از اینکه نمی توانند خدای متعال را درک کنند، ایمان به حساب آورد. چون خدای متعال می داند که بندگان بیش از این ظرفیت معرفت و آگاهی ندارند.»
تحف العقول / النص / ۲۸۳ / و روی عنه ع فی قصار هذه المعانی

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِي قَالٍ: قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ قَوْمٍ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ فَقَالَ ۖ: قُولُوا مَا أَوَّلُ نِعْمَةٍ؟ فَخَاضُوا فِي الرِّيَاشِ وَالْمَعَاشِ وَالذَّرِيَّةِ وَالْأَزْوَاجِ. فَقَالَ: يَا أَبَا الْحَسَنِ ﷺ قُلْ. فَقَالَ: إِذْ خَلَقَنِي وَلَمْ أَكْ شَيْئًا مَذْكُورًا وَأَحْسَنَ بِي فَجَعَلَنِي حَيًّا مُتَفَكِّرًا وَأَعْيَا شَاعِرًا ذَاكِرًا وَهَدَانِي لِدِينِهِ وَلَنْ يَضْطَرَّنِي عَنْ سَبِيلِهِ وَجَعَلَ لِي مَرَدًّا فِي حَيَاةٍ لَا انْقِطَاعَ لَهَا. وَالنَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي كُلِّ كَلِمَةٍ: صَدَقْتُ. ثُمَّ قَالَ: فَمَا بَعْدُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا. فَتَبَسَّمَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ: لَتُنْهِكَ الْحِكْمَةُ، لَتُنْهِكَ الْعِلْمُ، أَنْتَ وَارِثُ عِلْمِي وَالْمُبِينُ لَأُمَّتِي.

ابن عباس از ابی نقل می‌کند: پیامبر ﷺ نزد گروهی که در بین آن‌ها ابوبکر و عمر و عثمان بودند، این آیه را تلاوت فرمود: و نعمت‌ها را بر شما ارزانی داشته است؟! (لقمان/ ۲۰) و فرمود: «بگویند که اولین نعمت چیست؟» اصحاب در مورد جامه‌ی فاخر، رزق و روزی، اولاد و همسران به سخن پرداختند. پیامبر ﷺ فرمود: «ای اباالحسن ﷺ، بگو!» فرمود: «مرا آفرید درحالی‌که چیز قابل ذکر نبودم و بر من احسان نمود و مرا زنده، دارای قوه‌ی تفکر، احساس و یادآوری قرار داد. او مرا به دین خود هدایت فرمود و مرا از راه خود بی‌نیاز نکرد و برای من راهی برای بازگشت به حیات ابدی قرار داد.» پیامبر ﷺ در هر جمله‌ای می‌فرمود: «راست گفתי». سپس فرمود: «بعد این مواردی که گفתי چیست؟» حضرت ﷺ پاسخ داد: «وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا». پیامبر ﷺ تبسم کرد و فرمود: «علم و حکمت بر تو گوارا و مبارک باشد. تو وارث علم من و مفسر دین امت من هستی.» الصراط المستقیم إلى مستحقى التقديم / ج ۲ / ۱۳ و منها قول النبى ص أقضاكم على

عن جابر بن عبد الله انصاری قال وَفَدَّ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَهْلُ الْيَمَنِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَنْ وَصِيكَ فَقَالَ هُوَ الَّذِي أَمَرَكُمُ اللَّهُ بِالْإِعْتَصَامِ بِهِ فَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ لَنَا مَا هَذَا الْحَبْلُ فَقَالَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ فَالْحَبْلُ مِنَ اللَّهِ كِتَابُهُ وَالْحَبْلُ مِنَ النَّاسِ وَصِيٌّ.

پیامبر ﷺ جابر بن عبد الله انصاری عرض کرد: «ای رسول خدا! وصی شما کیست؟» فرمود: «همان کسی که خداوند به شما دستور داده است که دست از او بر ندارید و فرموده است؛ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا. عرض کرد: «ای رسول خدا، برای ما بیان فرماید که این ریسمان چیست؟» فرمود: «همان است که خدا فرموده است: إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ؛ مگر به ریسمانی از خدا و ریسمانی از مردم ریسمانی که از طرف خداست کتاب اوست و ریسمانی که از مردم است وصی من است.»
الغیبة (للنعمانی) / النص / ۴۰ / باب ۲ فیما جاء فی تفسیر قوله تعالی و اعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا

پیامبر ﷺ :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ خَلِيفَتَيْنِ إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ كِتَابُ اللَّهِ حَبْلٌ مَمْدُودٌ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَوْ قَالَ إِلَى الْأَرْضِ وَعَتَرَتِي أَهْلُ بَيْتِي الْأَوَّلَى وَانْهَمَا لَنْ يَفْتَرَقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.
مردم من میان شما دو چیز گران نهادم که جانشین منند اگر به آن دو چنگ زنید گمراه نمی شوید بعد از من یکی از دیگری بزرگ تر است کتاب خدا که ریسمان آویخته از آسمان به زمین است. یا فرمود: «تا زمین و عترت و اهل بیتم: این دو از هم جدا نمی شوند تا در حوض بر من وارد شوند.»

عمدة عیون صحاح الأخبار فی مناقب إمام الأبرار / النص / ۶۹

آیه	تفسیر
آل عمران / ۱۰۳ وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا	امام باقر علیه السلام: آل مُحَمَّد: هُمْ حَبْلُ اللَّهِ الَّذِي أُمِرَ بِالْاِعْتَصَامِ بِهِ. آل مُحَمَّد: ریسمان خدا هستند که به چنگ زدن به آن فرمان داده شده است. تفسیر العیاشی / ج ۱ / ۱۰۲ / [سورة البقرة (۲): آیه ۲۰۸]
	عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ بَيَّنَّا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا فِي جَمَاعَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذْ وَرَدَ عَلَيْهِ أَعْرَابِيٌّ فَبَرَكَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ۖ إِنِّي سَمِعْتُ اللَّهَ يَقُولُ فِي كِتَابِهِ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا فَبَيَّنَّا الْحَبْلَ الَّذِي أُمِرْنَا بِالْاِعْتَصَامِ بِهِ مَا هُوَ قَالَ فَضْرَبَ النَّبِيُّ يَدَهُ عَلَى كَتِفِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام فَقَالَ وَلَايَةُ هَذَا. امام صادق عليه السلام : زمانی که رسول خدا ﷺ در میان جماعتی از اصحاب خود نشسته بود، در آن هنگام عرب بادیه نشینی نزد ایشان آمد و روبه روی ایشان زانو زد و گفت: «ای رسول خدا! من شنیده ام که خداوند در کتابش می فرماید: وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا؛ این ریسمانی که ما به چنگ زدن به آن امر شده ایم چیست؟» پیامبر ﷺ دستش را بر کتف علی بن ابی طالب عليه السلام زد و فرمود: «ولایت این شخص». تفسیر فرات الکوفی / ۹۱ / [سورة آل عمران (۳): آیه ۱۰۳]

آیه	تفسیر
آل عمران / ۱۰۳ وَاغْنِمْوَا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفْرُقُوا	عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رحمة الله عليه) عَنِ النَّبِيِّ ۶ فِي خَبَرِ الْمِعْرَاجِ قَالَ: ثُمَّ عُرِجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَتَلَقَّنِي الْمَلَائِكَةُ وَسَلَّمُوا عَلَيَّ وَقَالُوا لِي مِثْلَ مَقَالَةِ أَصْحَابِهِمْ فَقُلْتُ: يَا مَلَائِكَتِي تَعْرِفُونَنَا حَقَّ مَعْرِفَتِنَا؟ فَقَالُوا: بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَمْ لَا نَعْرِفُكُمْ وَ قَدْ خَلَقَ اللَّهُ جَنَّةَ الْفِرْدَوْسِ وَعَلَى بَابِهَا شَجَرَةٌ لَيْسَ فِيهَا وَرَقَةٌ إِلَّا عَلَيْهَا مَكْتُوبٌ حَرْفَانِ بِالنُّورِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ ۶ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ ۷ عُرُوهُ اللَّهُ الْوَثِيقَةُ وَ حَبْلِ اللَّهِ الْمَتِينِ. ابوذر (رحمة الله عليه) از پیامبر ﷺ در سفر معراج نقل می‌کند که در خبر معراج پیامبر ﷺ آمده است که پیامبر ﷺ فرمود: «سپس مرا به سوی آسمان ششم بالا بردند. ملائکه به استقبال آمدند و بر من سلام کردند و مانند سخن گفتن با دوستان نزدیکشان با من سخن گفتند؛ پس من گفتم: «ای فرشتگان من! آیا ما را آن گونه که شایسته‌ی ماست می‌شناسید؟» گفتند: «بله ای پیامبر خدا! چرا شما را نشناسیم در حالی که خداوند بهشت فردوس را آفرید و بر در آن درختی است که برگی از آن نیست مگر اینکه با نور بر آن نوشته شده است: «خدایی جز الله نیست و محمد ﷺ پیامبر خداست و علی بن ابی طالب ﷺ دستاویز مورد اعتماد الهی و ریسمان محکم خداوند است.» بحار الأنوار / ج ۸ / ۱۷۴ / باب ۲۳ الجنة و نعيمها رزقنا الله و سائر المؤمنين حورها و قصورها و حبورها

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

عَنْ أَبِي عُثْمَانَ قَالَ كُنْتُ مَعَ سَلْمَانَ تَحْتَ شَجَرَةٍ فَأَخَذَ غُصْنًا يَابِسًا مِنْهَا فَهَزَّهُ حَتَّى تَحَاتَّتْ وَرَقُهُ ثُمَّ قَالَ أَلَا تَسْأَلُنِي لِمَ أَفْعَلُ هَذَا قُلْتُ وَلِمَ تَفْعَلُهُ قَالَ هَكَذَا فَعَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَا مَعَهُ تَحْتَ شَجَرَةٍ فَأَخَذَ مِنْهُ غُصْنًا يَابِسًا فَهَزَّهُ حَتَّى تَحَاتَّتْ وَرَقُهُ ثُمَّ قَالَ أَلَا تَسْأَلُنِي يَا سَلْمَانُ لِمَ أَفْعَلُ هَذَا قُلْتُ وَلِمَ فَعَلْتَهُ قَالَ إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ صَلَّى الصَّلَاةَ الْخُمْسَ تَحَاتَّتْ خَطَايَاهُ كَمَا تَحَاتَّتْ هَذِهِ الْوَرَقُ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ إِلَى آخِرِهَا.

از ابو عثمان نقل شده که گفت: «بَا سلمان (رحمة الله عليه) زیر درختی بودم که شاخه‌ی خشکی از آن را گرفت و تکان داد تا برگ‌هایش ریخت؛ و گفت: «آیا از من نمی‌پرسی چرا این کار را انجام می‌دهم؟» گفتم: «برای چه این چنین می‌کنی؟» گفت: «رسول خدا ﷺ این چنین کرد؛ من با او زیر درختی بودم که شاخه‌ی خشکی از آن را گرفت و تکان داد تا برگ‌هایش ریخت؛ سپس فرمود: «ای سلمان (رحمة الله عليه)! آیا از من نمی‌پرسی چرا این کار را انجام می‌دهم؟» عرض کردم: «برای چه انجام دادی؟» فرمود: «مسلمان وقتی وضو بگیرد و وضو را نیکو انجام دهد و سپس نمازهای پنجگانه را بخواند، گناهانش می‌ریزد، چنانچه این برگ‌ها ریخت. سپس این آیه را خواند: وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَ زُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ» بحار الأنوار / ج ۷۹ / ۳۱۹ / باب ۵ أوقات الصلوات

پیامبر ﷺ فرمودند:

إِنَّ الْعَبْدَ لِيُذْنِبُ فَيَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ قَبِيلَ وَ كَيْفَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَكُونُ نُصَبٍ عَيْنِيهِ لَا يَزَالُ يَسْتَغْفِرُ مِنْهُ وَ يَنْدُمُ عَلَيْهِ فَيَدْخِلُهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ وَ لَمْ أَرْ أَحْسَنَ مِنْ حَسَنَةٍ حَدَّثْتُ بَعْدَ ذَنْبٍ قَدِيمٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ.

بنده گاهی گناه می‌کند ولی وارد بهشت می‌شود، گفته شد: «چطور ای رسول خدا!؟» فرمود: «همیشه گناه خود را پیش نظر دارد، دائماً از آن گناه استغفار می‌کند و پشیمان بر آن کردارش می‌باشد. پس خدا او را وارد بهشت می‌کند و من چیزی بهتر از کردار نیکی که بعد از گناه قدیم و پیشین باشد ندیدم [که اثر آن را محو کند] إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ».

إرشاد القلوب إلى الصواب (للدیلمی) / ج ۱ / ۴۶ / الباب الحادی عشر فی التوبة و شروطها

نَ فَضْلُ بْنُ عُمَانَ الْمُرَادِي: سَمِعْتُ أَبَاعِبْدَ اللَّهِ ٧ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ٦ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَهْلِكْ عَلَى اللَّهِ بَعْدَهُنَّ إِلَّا هَالِكٌ يَهُمُّ الْعَبْدُ بِالْحَسَنَةِ فَيَعْمَلُهَا فَإِنْ هُوَ لَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً بِحَسَنِ نِيَّتِهِ وَإِنْ هُوَ عَمَلَهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرًا وَيَهُمُّ بِالسَّيِّئَةِ أَنْ يَعْمَلَهَا فَإِنْ لَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ يَكُتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَإِنْ هُوَ عَمَلَهَا أَجَلَ سَبْعِ سَاعَاتٍ وَقَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لَصَاحِبِ السَّيِّئَاتِ وَهُوَ صَاحِبُ الشَّمَالِ لَا تَعْجَلْ عَسَى أَنْ يَتَّبِعَهَا بِحَسَنَةٍ تَمْحُوهَا فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ أَوْ الْأَسْتِغْفَارُ فَإِنْ هُوَ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ لَمْ يَكُتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَإِنْ مَضَتْ سَبْعُ سَاعَاتٍ وَلَمْ يَتَّبِعْهَا بِحَسَنَةٍ وَأَسْتَغْفِرَ قَالَ صَاحِبُ الْحَسَنَاتِ لَصَاحِبِ السَّيِّئَاتِ اكْتُبْ عَلَى الشَّقِيِّ الْمَحْرُومِ.

فضل بن عثمان مرادی می گوید: «از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: چهار موقعیت است که اگر شخصی در این چهار موقعیت قرار بگیرد، متضرر نخواهد شد، مگر اینکه کسی باشد که باید [بنابر تقدیر الهی] هلاک شود؛ [آن موقعیت ها از این قرار است] اینکه بنده ی خدا، قصد انجام کار نیک را داشته باشد و هرچند آن را انجام ندهد. پروردگار متعال به خاطر نیت نیک او، حسنه ای را برای او به ثبت می رساند و اگر به آن عمل کند، پروردگار، ده حسنه برای او می نویسد و اگر قصد انجام کار بدی را داشته باشد، اگر آن را انجام ندهد، چیزی به حساب او نوشته نمی شود؛ اما اگر آن را مرتکب شود، ثبت کردن آن، هفت ساعت به تأخیر می افتد و فرشته ی موکل بر انجام کارهای خوب به فرشته ی موکل بر کارهای زشت که در سمت چپ انسان قرار دارد، می گوید: «در ثبت آن شتاب مکن، به این امید که به دنبال آن کار بد، کار خوبی انجام دهد که موجب محو شدن آن بدی گردد؛ زیرا خداوند متعال فرموده است: إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ و یا ممکن است آن فرد از خداوند طلب آموزش کند، اگر بگوید: استغفر الله الذی لا اله الا هو، عالم الغیب و الشهادة، العزیز الحکیم، الغفور الرحیم، ذالجلال و الاکرام و اتوب الیه، گناهی برای او نوشته نمی شود، ولی اگر از آن زمان هفت ساعت بگذرد و در پی آن کاری خوب انجام ندهد و یا طلب استغفار نکند، فرشته ی موکل بر حسنات به فرشته ی موکل بر سیئات می گوید: کار این بدبخت محروم را ثبت کن.»

الکافی / ج ۲ / ۴۳۰ / باب من یهم بالحسنة أو السيئة

عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْكَرْخِيِّ قَالَ إِنِّي عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ۷ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ۷ مِنْ أَيْنَ جِئْتَ ثُمَّ قَالَ لَهُ جِئْتَ مِنْ هَاهُنَا وَهَاهُنَا لَغَيْرِ مَعَاشٍ تَطْلُبُهُ وَلَا لَعَمَلٍ آخِرَةٍ أَنْظِرْ بِمَاذَا تَقْطَعُ يَوْمَكَ وَ لِئَلَّتْكَ وَ اعْلَمْ أَنَّ مَعَكَ مَلَكًا كَرِيمًا مُوَكَّلًا بِكَ يَحْفَظُ عَلَيْكَ مَا تَفْعَلُ وَ يَطْلُعُ عَلَى سِرِّكَ الَّذِي تُخْفِيهِ مِنَ النَّاسِ فَاسْتَحْيِ وَلَا تُحَقِّرَنَّ سَيِّئَةً فَإِنَّهَا سَتَسُوْكَ يَوْمًا وَ لَا تُحَقِّرَنَّ حَسَنَةً وَ إِن صَغُرَتْ عِنْدَكَ وَ قَلَّتْ فِي عَيْنِكَ فَإِنَّهَا سَتَسُرُّكَ يَوْمًا وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَضْرَّ عَاقِبَةً وَ لَا أَسْرَعَ نَدَامَةً مِنَ الْخَطِيئَةِ وَ أَنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَشَدَّ طَلَبًا وَ لَا أَسْرَعَ دَرْكًا لِلْخَطِيئَةِ مِنَ الْحَسَنَةِ أَمَا إِنَّهَا لَتَذُرُّكَ الْعَظِيمَ الْقَدِيمَ الْمُنْسَى عِنْدَ عَامِلِهِ فَيَجِدُ بِهِ (فِيْجِدِيهِ) وَ يُسْقِطُ وَ يَذْهَبُ بِهِ بَعْدَ إِسَاءَتِهِ وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذَكَرَى لِلذَّاكِرِينَ.

ابراهیم کرخی می‌گوید: «نزد امام صادق علیه السلام بودم که مردی از اهالی مدینه به حضور ایشان آمد، امام صادق علیه السلام به او فرمود: «از کجا آمده‌ای؟» [وی خاموش بود]. امام صادق علیه السلام فرمود: «از فلان جا و فلان جا آمده‌ای، غرضت طلب معاش نیست و قصد [توشه‌برداری برای] آخرت هم نداری، خوب بنگر که روز و شب را به چه اموری می‌گذرانی و بدان که همراه تو فرشته‌ای است بزرگوار که موکل توست و آنچه را که انجام می‌دهی، ضبط می‌کند و بر رازی که از مردم پنهان می‌کنی، آگاه است؛ پس شرم کن و هیچ زشتی را کوچک‌نشمار؛ زیرا همین بدی کوچک، روزی باعث ناخرسندی تو خواهد شد و هیچ کار خوبی را کوچک‌نشمار، هرچند که به نظر تو کوچک آید؛ زیرا روزی خواهد آمد و تو را شادمان خواهد کرد. بدان که گناه بدعاقبت‌ترین کار است و به‌زودی اسباب پشیمانی را فراهم می‌کند و کار نیک، بیشترین نیاز انسان و سریع‌ترین دفع‌کننده‌ی آثار گناه است بدان که کار خوب، جبران‌کننده‌ی گناه بزرگ و کهنه و فراموش‌شده‌ای خواهد بود که شخص انجام داده است. این کار خوب، آن گناه را حذف کرده و از بین می‌برد و محو می‌سازد؛ البته پس از آنکه گناه، آسیب خود را رسانده است. و پروردگار نیز چنین فرموده است: إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذَكَرَى لِلذَّاكِرِينَ».

تفسیر العیاشی / ج ۲ / ۱۶۳ / [سوره هود (۱۱): آیه ۱۱۴]

آیه	تفسیر
نمل / ۶۲ اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يُكْشِفُ السُّوءَ	امام صادق علیه السلام در مورد این آیه فرمودند: نَزَلَتْ فِي الْقَائِمِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، هُوَ وَاللَّهُ الْمُضْطَرُّ إِذَا صَلَّى فِي الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَ دَعَا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ، فَأَجَابَهُ وَ يُكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُهُ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ. أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يُكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ یعنی: ... یا آنکه چون گرفتاری او را بخواند، اجابت کند و گرفتاری او را برطرف گرداند؟ از حضرت صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: این آیه در باره قائم آل محمد نازل شده «۴». بخدا قسم «مضطّر» اوست که دو رکعت نماز در مقام حضرت ابراهیم بگذارد و خدا را بخواند، پروردگار نیز اجابت کند و گرفتاری او را برطرف سازد و آنها را در زمین خلیفه خود گرداند. تفسیر القمی / ج ۲ / ۱۲۹ / [سورة النمل (۲۷): الآيات ۵۲ الى ۹۳]

آیه	تفسیر
نمل / ۶۲ اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ	امام باقر علیه السلام در بیان آیه شریفه اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ فرمودند: إِذَا دَعَاهُ قَالَ نَزَلْتُ فِي الْقَائِمِ علیه السلام وَكَانَ جَبْرِئِيلُ علیه السلام عَلَى الْمِيزَابِ فِي صُورَةِ طَيْرٍ أبيضَ فَيَكُونُ أَوَّلَ خَلْقِ اللَّهِ مُبَايَعَةً لَهُ أَغْنَى جَبْرِئِيلَ وَبُيَايَعُهُ النَّاسُ الثَّلَاثُمِائَةَ وَثَلَاثَةَ عَشَرَ فَمَنْ كَانَ ابْتِلَى بِالْمَسِيرِ وَافَى فِي تِلْكَ السَّاعَةِ وَمَنْ لَمْ يُبْتَلِ بِالْمَسِيرِ فَقَدِرَ مِنْ فِرَاشِهِ وَهُوَ قَوْلُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام الْمَفْقُودُونَ مِنْ فُرُشِهِمْ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ - فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا قَالَ الْخَيْرَاتُ الْوَلَايَةُ لَنَا أَهْلُ الْبَيْتِ. در باره قائم علیه السلام نازل شده است و جبرئیل علیه السلام بصورت پرنده سفیدی بر ناودان کعبه نشسته باشد و نخستین نفر از خلق خدا است که او را بیعت میکند آنگاه آن سیصد و سیزده نفر بیعت میکنند پس هر کس که گرفتار راه پیمائی باشد در آن ساعت میرسد و هر کس [که گرفتار براه رفتن نباشد] از بسترش مفقود می شود و امیر المؤمنین علیه السلام بهمین اشاره میکند آنجا که میفرماید (آن گم شده گان از بسترهایشان) و خدای عز و جل همین را میفرماید فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا و فرمود: خیرات یعنی ولایت ما اهل بیت. الغیبة (للنعمانی) / النص / ۳۱۴ / باب ۲۰ ما جاء فی ذکر جيش الغضب و هم أصحاب القائم ع

عمران بن حصین گوید:

كُنْتُ أَنَا وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ جَالِسَيْنِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ عَلِيٍّ جَالِسٍ إِلَيَّ جَنِبِهِ إِذْ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ: «أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أ إِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ» قَالَ: فَانْتَفَضَ عَلَيَّ ۷ انْتِفَاضُ الْعُصْفُورِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ۶: مَا شَأْنُكَ تَجْزَعُ؟ فَقَالَ: وَ مَا لِي لَا أَجْزَعُ وَ اللَّهُ يَقُولُ إِنَّهُ يَجْعَلُنَا خُلَفَاءَ الْأَرْضِ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: لَا تَجْزَعُ وَ اللَّهُ لَا يُحِبُّكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَ لَا يُبْغِضُكَ إِلَّا مُنَافِقٌ.

من و عمر بن خطاب حضور رسول خدا ﷺ نشستہ بودیم و علیؑ نیز کنار آن حضرت نشستہ بود، کہ رسول خدا ﷺ این آیه را خواند: «أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ...» «یا آن کسی کہ پاسخ درماندہ را- چون او را بخواند- می‌دهد و گرفتاریها را بر طرف می‌سازد، و شما را خلیفہ‌های زمین قرار می‌دهد، آیا باللہ خدای دیگری هست؟ بسیار کم یادآور می‌شوید». ناگهان علیؑ علیہ السلام مانند گنجشک بخود لرزید، پیامبر ﷺ باو فرمود: چہ شد، نگران شدی؟ عرض کرد: چرا نگران نباشم و حال آنکہ خداوند می‌فرماید کہ ما را خلیفہ‌های در زمین قرار خواهد داد! پیامبر ﷺ فرمود:

ناراحت و نگران مباش کہ بہ خدا سوگند تو را دوست ندارد، جز مؤمن، و دشمن ندارد مگر منافق.
الأمالی (للمفيد) / النص / ۳۰۸ / المجلس السادس و الثلاثون

آیه	تفسیر
۶۴/ یوسف حَافِظًا وَهُوَ رَاحِمٌ خَيْرٌ حَافِظًا فَإِنَّهُ	پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: مَنْ قَرَأَ حِينَ يُصْبِحُ سَبْعًا فَاللهُ خَيْرُ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ - إِنَّ وَلِيَّيَ اللهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ - فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ حَفَظَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَهُ ذَلِكَ. کسی که صبح ۷ مرتبه این دعا را بخواند خداوند پدر آن روز او را حفظ می‌کند: فَاللهُ خَيْرُ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ - إِنَّ وَلِيَّيَ اللهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ - فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ بحار الأنوار / ج ۸۳ / ۲۹۸ / باب ۴۵ الأدعية والأذکار عند الصباح والمساء
آیه	تفسیر
۲۴/ عیسی فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ	عَنِ زَيْدِ الشَّحَامِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ: فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ قَالَ: قُلْتُ: مَا طَعَامُهُ؟ قَالَ: عِلْمُهُ الَّذِي يَأْخُذُهُ عَمَّنْ يَأْخُذُهُ. زید شحام گوید: از امام باقر عليه السلام پرسیدم و عرض کردم که: «در این آیه: فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ، منظور از غذا چیست؟» فرمود: «علم وی است که باید ببیند از چه کسی آن را فرا می‌گیرد.» الکافی / ج ۱ / ۵۰ / باب النوادر

تفاسیر آیات نماز

امام صادق علیه السلام فرمودند:

قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ وَ قَالَ وَ إِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَ لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

وَ قَالَ وَ إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا فَهَذَا مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَى السَّمْعِ مِنَ الْإِيمَانِ أَنْ لَا يُصْغِيَ إِلَى مَا لَا يَحِلُّ لَهُ وَ هُوَ عَمَلُهُ وَ هُوَ مِنَ الْإِيمَانِ وَ فَرَضَ عَلَى الْبَصَرِ أَنْ لَا يَنْظُرَ إِلَى مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ أَنْ يُعْرِضَ عَمَّا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ مِمَّا لَا يَحِلُّ لَهُ وَ هُوَ عَمَلُهُ وَ هُوَ مِنَ الْإِيمَانِ وَ خدای عز و جل فرموده است: «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ* الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ» ؛ یعنی: «به حقیقت که رستگار شدند مؤمنان؛ آنان که ایشان در نماز خویش خاشع و ترسانند، و آنان که ایشان از آنچه بیهوده و بی فایده است در گفتار و کردار رو گردانند، و آنان که ایشان از برای زکات کنندگانند» ؛

و فرموده: وَ إِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَ لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ» ؛ یعنی: «و چون شنوند سخن بیهوده و باطل را، روی بگردانند از آن و گویند: از برای ما است کردارهای ما و از برای شما است کردارهای شما».

و فرموده: «وَ إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا» یعنی: «و چون این بندگان پسندیده به چیز بیهوده و ناپسندیده ای بگذرند، بگذرند در حالتی که کریمان و بزرگواران باشند؛ یعنی نفس خود را گرمی دارند و در آنجا نایستند». و حضرت فرمود: «این، آن چیزی است که خدا بر گوش واجب گردانیده از ایمان، و آن، این است که گوش ندهد به آنچه از برای آن حلال نیست. و همین، عمل آن است. و آن از جمله ایمان و پاره ای از آن است.

الکافی / ۲ / ۳۵ / باب فی أن الإيمان مبنوثة لجوارح البدن كلها

آیه	تفسیر
مؤمنون / ۱- ۲ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۲)	عَنِ الْإِمَامِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ إِلَى قَوْلِهِ الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ قَالَ نَزَلَتْ فِي رَسُولِ اللَّهِ وَفِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَفَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. از حضرت کاظم علیه السلام نقل کرد که در باره آیه قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ تا هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ فرمود در باره پیامبر اکرم و امیر المؤمنین و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام نازل شد. تأویل الآيات الظاهرة في فضائل العترة الطاهرة / ۳۴۹
	عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: قَالَ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ بِيَدِهِ جَنَّةً لَمْ يَرَهَا عَيْنٌ [غَيْرُهُ] وَ لَمْ يَطْلُعْ عَلَيْهَا مَخْلُوقٌ يَفْتَحُهَا الرَّبُّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى كُلَّ صَبَاحٍ فَيَقُولُ ارْزَادِي طَيِّباً ارْزَادِي رِيحاً فَيَقُولُ [وَيَقُولُ] قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ امام صادق علیه السلام: خداوند بهشتی را آفریده که هیچ چشمی آن را ندیده است و هیچ مخلوقی بر آن آگاهی ندارد. پروردگار تبارک و تعالی هر صبح در آن را باز می کند و می فرماید: «پاک تر و خوشبو تر شو!» و [بهشت] می گوید: قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ. الزهد / النص / ۱۰۲ / ۱۹ باب أحاديث الجنة و النار

آیه	تفسیر
(۲) خاشعون حاشیة علی الذین هم (۱) المؤمنون أفلح المؤمنون قد ۲-۱ مؤمنون	عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ: قَالَ: كَانَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَ يَزِيدُ بْنُ قَعْبٍ جَالِسَيْنِ مَا بَيْنَ فَرِيقِ بَنِي هَاشِمٍ إِلَى فَرِيقِ عَبْدِ الْعَزَّى بِإِزَاءِ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ إِذْ أَتَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَسَدِ بْنِ هَاشِمٍ أُمُّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَ وَ كَانَتْ حَامِلَةً بِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ تِسْعَةَ أَشْهُرٍ وَ كَانَ يَوْمَ التَّمَامِ قَالَ فَوَقَفَتْ بِإِزَاءِ الْبَيْتِ الْحَرَامِ... رَأَيْنَا الْبَيْتَ قَدْ انْفَتَحَ مِنْ ظَهَرِهِ وَ دَخَلَتْ فَاطِمَةُ فِيهِ وَ غَابَتْ عَنْ أَبْصَارِنَا ثُمَّ عَادَتْ الْفَتْحَةَ وَ التَّرَقُّتْ بِإِذْنِ اللَّهِ فَرُمْنَا أَنْ نَفْتَحَ الْبَابَ لِنَتَّصِلَ إِلَيْهَا بَعْضُ نِسَائِنَا فَلَمْ يَنْفَتَحِ الْبَابُ فَعَلَمْنَا أَنَّ ذَلِكَ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَ بَقِيَتْ فَاطِمَةُ فِي الْبَيْتِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ قَالَ وَ أَهْلُ مَكَّةَ يَتَحَدَّثُونَ بِذَلِكَ فِي أَفْوَهِ السَّكَكِ وَ تَتَحَدَّثُ الْمُخَدَّرَاتُ فِي خُدُورِهِنَّ قَالَ فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ انْفَتَحَ الْبَيْتُ مِنَ الْمَوْضِعِ الَّذِي كَانَتْ دَخَلَتْ فِيهِ فَخَرَجَتْ فَاطِمَةُ وَ عَلِيٌّ عَ عَلَيَّ يَدَيْهَا... فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو طَالِبٍ سُرَّ وَ قَالَ عَلِيُّ عَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَاهُ وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ ثُمَّ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَ فَلَمَّا دَخَلَ اهْتَرَّ لَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَ وَ ضَحَكَ فِي وَجْهِهِ وَ قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ رَحِمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ قَالَ ثُمَّ تَنَحَّجَ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى وَ قَالَ- بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ- قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ- الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ إِلَى آخِرِ الْآيَاتِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَ قَدْ أَفْلَحُوا بِكَ وَ قَرَأَ تَمَامَ الْآيَاتِ إِلَى قَوْلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ از امام صادق علیه السلام از پدرانشان نقل فرمودند: عباس بن عبدالمطلب و یزید بن قعب در مکانی روبروی خانه‌ی کعبه، در جمع هاشمیان و قبیله‌ی عبدالعزی نشسته بودند که فاطمه بنت اسد، مادر امیر مؤمنان، علی وارد [مسجد الحرام] شد. آن روز، روزی بود که نه ماه دوران بارداری ایشان تکمیل شده بود و مقابل خانه‌ی خدا ایستاده بود. ... دیدیم که شکافی در پشت خانه‌ی کعبه ایجاد شد و فاطمه از آن شکاف وارد خانه‌ی کعبه شد و از دید ما پنهان گشت. سپس دوباره به اذن خداوند یکتا، دیوار به حالت اول خود بازگشت و شکاف از بین رفت. پس از آن هرچه سعی کردیم در را بازکنیم تا یکی از زنان به کمک او برود موفق نشدیم. در این هنگام بود که دانستیم این یک امر الهی است. فاطمه سه روز در خانه‌ی کعبه ماند، پس از سه روز مجدداً همان شکاف باز شد و فاطمه درحالی که علی علیه السلام را در آغوش داشت از داخل خانه بیرون آمد ... ابوطالب با دیدن او خشنود گشت. علی علیه السلام به او فرمود: «سلام و رحمت و برکات خداوند بر تو باد ای پدر!» سپس رسول خدا (وارد [مسجد الحرام] شد در این هنگام علی علیه السلام تکانی خورد و به روی او لبخندی زد و فرمود: «درود و رحمت خداوند بر تو باد ای پیامبر خدا (>) سپس به اذن خداوند سرفه‌ای کرد [و به سخن درآمد] و این آیات را تلاوت کرد: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «مؤمنان به واسطه‌ی تو رستگار شدند». و تمام آیات را تا آنجا که می‌فرماید: أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ، الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

آیه	تفسیر
(۲) صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۱) الْمُؤْمِنُونَ	قرائت نمود. سپس فرمود: «به خدا سوگند! امیر آنها تویی؛ علم خود را در خدمت آنها قرار می‌دهی و آنان از علم تو بهره -می‌گیرند. به خدا سوگند! تو راهنمای آنهايي و آنها به واسطه‌ی توست که راه خود را می‌یابند.» بحار الأنوار / ج ۳۵ / ۳۸ / باب ۱ تاریخ ولادته و حلیته و شمائله عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ: فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ قَالَ الْخُشُوعُ غَضُّ الْبَصَرِ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ مَنْ التَفَتَ بِالْكَلْبَةِ فِي صَلَاتِهِ قَطَعَهَا. امام صادق عليه السلام: در مورد آیه الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ فرمودند: خشوع همان چشم را پایین انداختن در نماز است و فرمود: «کسی که در نمازش کاملاً به طرفی [غیر از قبله] برگردد آن [نماز] را قطع [و باطل] کرده است». دعائم الإسلام / ج ۱ / ۱۵۸ / ذکر صفات الصلاة
مومنون / ۱- قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (۱)	عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: إِذَا كُنْتَ دَخَلْتَ فِي صَلَاتِكَ فَعَلَيْكَ بِالتَّخَشُّعِ وَ الْإِقْبَالِ عَلَى صَلَاتِكَ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ. امام صادق عليه السلام فرمود: وقتی نماز می‌خوانی، با خشوع باش و با حضور قلب به نماز متوجه باش که خداوند عزوجل می‌فرماید: الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ. الکافی / ج ۳ / ۳۰۰ / باب الخشوع فی الصلاة و کراهیة العبث ..

آیه	تفسیر
(۲) صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ	الباقر عليه السلام: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ كَانَ يُصَلِّي رَافِعاً بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ حَتَّى نَزَلَ قَوْلُهُ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ فَأَلْزَمَ بَصَرَهُ مَوْضِعَ سُجُودِهِ. امام باقر عليه السلام: رسول خدا صلی الله علیه و آله به هنگام نماز چشمش را به سوی آسمان نگاه می کرد تا اینکه این کلام خدا نازل شد: قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ؛ پس از آن چشمش را به محل سجده می انداخت و به آنجا نگاه می کرد. عوالی اللئالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیة / ج ۲ / ۲۳
	أمیر المؤمنین عليه السلام: لِيَخْشَعَ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّ مَنْ خَشَعَ قَلْبُهُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ خَشَعَتْ جَوَارِحُهُ فَلَا يَعْثُ بِشَيْءٍ. امیر المؤمنین عليه السلام: شخص باید در نماز خشوع داشته باشد. هرکس در دل خشوع نماید اعضای او نیز خُشوع داشته، در نتیجه [در نماز] با چیزی [مثل محاسن خود] بازی نمی کند. وسائل الشیعة / ج ۵ / ۴۷۱ / ۱ باب کیفيتها و جملة من أحكامها و آدابها
	امام صادق عليه السلام: نَحْنُ الصَّلَاةُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ نَحْنُ الزَّكَاةُ منظور زکات و نماز، در قرآن، ما هستیم. تأویل الآیات الظاهرة فی فضائل العترة الطاهرة / ۸۰۱

آیه	تفسیر
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْلَمَ أَقْبَلَتْ صَلَاتُهُ أَمْ لَمْ تُقْبَلْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ مَنَعَتْهُ صَلَاتُهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ مَا مَنَعَتْهُ قُبِلَتْ مِنْهُ. هَر كَس دُوسْت دَارِد بَدَانْد نَمَازَش قَبُول شَدِه يَآ نِه ، بِيِينْد كِه آيَا نَمَازَش اَو رَا اَز گَنَاه وَ زَشْتِي بَاز دَاشْتِه يَآ نِه ؟ پَس بِه هَر قَدْر كِه نَمَازَش اَو رَا اَز گَنَاه بَاز دَاشْتِه ، بِه هِمَان اَنْدَازِه نَمَازَش قَبُول شَدِه اَسْت. بَحَارُ الْأَنْوَارِ (ط - بِيْرُوت) / ج ٧٩ / ١٩٨ / بَاب ١ فَضْلُ الصَّلَاةِ وَ عِقَابُ تَارِكِهَا	قَدْ رَوَى عَنْ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: الصَّلَاةُ حُجْرَةُ اللَّهِ وَ ذَلِكَ أَنَّهَا تَحْجُزُ الْمُصَلِّيَ عَنِ الْمَعَاصِي مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ از حضرت صادق علیه السلام روایت شده که فرمود نماز حجزه خدا است و بیانش آنست که نماز نمازگزارنده را از معصیتها حجز و منع میکند مادامی که در نماز باشد خدای عز و جل فرموده که إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ یعنی بدرستی که نماز باز میدارد از کاری که نزد عقلاء قبیح است و از عملی که شرعا از آن نهی شده باشد. التوحيد (للصدوق) / / ١٦٦ / ٢٣ باب معنى الحجرة
	امام علیه السلام در تفسیر آیه شریفه «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ» فرمودند: إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ قَالَ مَنْ لَمْ يَنْهَهُ الصَّلَاةُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ لَمْ يَزِدْهُ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا. هَر كَس نَمَازَش اَو رَا اَز كَارِهَای زَشْتِ بَاز نَدَارِد جَز دُورِی اَز خَدَاوَنْد چِیزِی عَایِدِ آن نَمِی گَرْدَد. تفسیر القمی / ج ٢ / ١٥٠ / [سورة العنكبوت(٢٩): الآيات ٣٩ الى ٤٧]
	عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْلَمَ أَقْبَلَتْ صَلَاتُهُ أَمْ لَمْ تُقْبَلْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ مَنَعَتْهُ صَلَاتُهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ فَبَقْدَرِ مَا مَنَعَتْهُ قُبِلَتْ مِنْهُ. هَر كَس دُوسْت دَارِد بَدَانْد نَمَازَش قَبُول شَدِه يَآ نِه ، بِيِينْد كِه آيَا نَمَازَش اَو رَا اَز گَنَاه وَ زَشْتِي بَاز دَاشْتِه يَآ نِه ؟ پَس بِه هَر قَدْر كِه نَمَازَش اَو رَا اَز گَنَاه بَاز دَاشْتِه ، بِه هِمَان اَنْدَازِه نَمَازَش قَبُول شَدِه اَسْت. بحار الأنوار (ط - بيروت) / ج ٧٩ / ١٩٨ / باب ١ فضل الصلاة و عقاب تاركها

آیه	تفسیر
جمعه/۹ یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه اذان گفته شود، به‌سوی ذکر خدا [و نماز] بشتابید.	عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ ... إِنَّ مَنْ يَسْتَمِعُ الْأَذَانَ وَ يُجِيبُ فَلَا يَسْمَعُ زَفِيرَ جَهَنَّمَ. از رسول خدا ﷺ [روایت شده که] فرمود: إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَ ذَرُوا الْبَيْعَ ذَالِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ کسی که اذان را بشنود و [دعوت الهی برای نماز جمعه را] اجابت کند، خروش [وحشتناک] جهنم را نمی‌شنود. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل / ج ۴ / ۶۱ / ۳۴ باب استحباب حكاية الأذان عند سماعه عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي قَوْلِهِ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَ ذَرُوا الْبَيْعَ. يَقُولُ: اسْعَوْا امْضُوا وَ يُقَالُ اسْعَوْا اِعْمَلُوا لَهَا وَ هُوَ قَصُّ الشَّارِبِ وَ تَتَفُ الْإِبْطُ وَ تَقْلِيمُ الْأُظْفَارِ وَ الْغُسْلُ وَ لَبْسُ أَفْضَلِ ثِيَابِكِ وَ تَطْيِيبُ لِلْجُمُعَةِ فَهِيَ السَّعْيُ يَقُولُ اللَّهُ وَ مَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَ سَعَى لَهَا سَعِيهَا وَ هُوَ مُؤْمِنٌ. امام باقر ع - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَ ذَرُوا الْبَيْعَ؛ فَاسْعَوْا به معنای بشتابید است. یعنی برای آن کار کنید که همان کوتاه‌کردن سبیل و گندن موهای زیر بغل و کوتاه‌کردن ناخن‌ها و غسل گرفتن و بر تن کردن پاکیزه‌ترین لباس‌ها و خوشبو کردن خود برای جمعه است، و این همان سعی است؛ چراکه در سخن خداوند متعال آمده است: و آن کس که سرای آخرت را بطلبد، و برای آن سعی و کوشش کند درحالی که ایمان داشته باشد. تفسیر القمی / ج ۲ / ۳۶۷ / [سورة الجمعة (۶۲): الآيات ۳ الى ۹]

آیه	تفسیر
سورة البقرة / ۲۳۱ و ۲۳۲	امام رضا علیه السلام فرمودند: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَمَرَ ... بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ فَمَنْ صَلَّى وَلَمْ يُزَكِ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاتُهُ. خدای عزوجل دستور فرموده است ... [که بندگان] نماز و زکات را ادا کنند. پس هرکس نماز بخواند ولی زکات نپردازد نماز او پذیرفته نیست. الخصال / ج ۱ / ۱۵۶ / ثلاثة مقرون بها ثلاثة
	امام عسکری علیه السلام فرمودند: وَ اتُوا الزَّكَاةَ مِنْ أَمْوَالِكُمْ إِذَا وَجِبَتْ وَ مِنْ أَبْدَانِكُمْ إِذَا لَزِمَتْ وَ مِنْ مَعُونَتِكُمْ إِذَا التَّمِسَتْ. زکات اموال خود را هنگام وجوب، بدهید و نیز زکات نیروی بدنی خود را در موقع لزوم بپردازید و علاوه بر آن‌ها هرگاه از شما کمک درخواست شد یاری رسانید. (انجام این امور به منزله‌ی پرداخت زکات است. التفسیر المنسوب إلى الإمام الحسن العسکری علیه السلام / / ۲۳۱ / [سورة البقرة (۲): الآيات ۴۲ الى ۴۹]
	امام باقر علیه السلام فرمودند: قَوْلُهُ تَعَالَى وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ نَزَلَتْ فِي رَسُولِ اللَّهِ ۶ وَ عَلِيُّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ۷ وَ هُمَا أَوَّلُ مَنْ صَلَّى وَ رَكَعَ. عبارت وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ در شأن رسول خدا ۶ و علی بن ابی طالب ۷ نازل شده در آن هنگام که نخستین نمازگزاران و رکوع‌کنندگان بودند، نازل شد. مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (لابن شهر آشوب) / ج ۲ / ۱۳ / فصل فی المسابقة بالصلاة

آیه	تفسیر
بقره/ ۴۳ و اَقِمْ الصَّلَاةَ	عن داود بن كثير قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام: أنتم الصلاة في كتاب الله - عزّ وجلّ؟ وأنتم الزكاة؟ وأنتم الحجّ؟ فقال: يا داود! نحن الصلاة في كتاب الله - عزّ وجلّ. ونحن الزكاة. ونحن الصيام. از داود بن كثير نقل شده كه به امام صادق عليه السلام عرض كردم: در كتاب خداوند عزّ وجلّ نماز هستيد؟ و شما زكات هستيد؟ و شما حج هستيد؟ حضرت فرمودند: اى داود، در كتاب خداى عز و جلّ ما نماز هستيم و ما زكات هستيم و ما روزه هستيم تفسير كنز الدقائق و بحر الغرائب ؛ ج ۲ ؛ ص ۴۰۶
	امام عسکری عليه السلام فرمودند: أَقِمْ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَاتِ الَّتِي جَاءَ بِهَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَقِمْوْا أَيْضاً الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ الَّذِينَ عَلَى عليه السلام سَيِّدُهُمْ وَ فَاضِلُهُمْ. نمازهای واجبى را كه محمد (دستور آن را) آورده به پا داريد و نيز به درود و صلوات فرستادن بر محمد (و خاندان پاكش: را كه على عليه السلام سرور و بهترين آنها است، پاييند باشيد. التفسير المنسوب إلى الإمام الحسن العسکری عليه السلام / / ۲۳۱ / [سورة البقرة(۲): الآيات ۴۲ الى ۴۹]

امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند:

وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ أَيْ بِإِتْمَامِ وَضُوءِهَا وَ تَكْبِيرِهَا وَ قِيَامِهَا وَ قِرَاءَتِهَا وَ رُكُوعِهَا وَ سُجُودِهَا وَ حُدُودِهَا وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا عَبْدٍ انْتَفَتْ فِي صَلَاتِهِ، قَالَ اللَّهُ: يَا عَبْدِي! إِلَى مَنْ تَقْصِدُ وَ تَطْلُبُ أَرْبَا غَيْرِي تُرِيدُ وَ رَقِيبًا سِوَايَ تَطْلُبُ أَوْ جَوَادًا خِلَايَ تَبْغِي وَ أَنَا أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ وَ أَجْوَدُ الْأَجْوَدِينَ وَ أَفْضَلُ الْمُعْطِينَ أَتُبِيكَ نَوَابًا لَا يُحْصَى قَدْرُهُ أَقْبَلْ عَلَيَّ فَإِنِّي عَلَيْكَ مُقْبِلٌ وَ مَلَأْتُكَ عَلَىكَ مُقْبِلُونَ فَإِنْ أَقْبَلَ زَالَ عَنْهُ إِنَّهُ مَا كَانَ مِنْهُ فَإِنْ انْتَفَتْ ثَانِيَةً أَعَادَ اللَّهُ لَهُ مَقَالَتَهُ فَإِنْ أَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ تَجَاوَزَ عَنْهُ مَا كَانَ مِنْهُ فَإِنْ انْتَفَتْ ثَالِثَةً أَعَادَ اللَّهُ لَهُ مَقَالَتَهُ فَإِنْ أَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَإِنْ انْتَفَتْ رَابِعَةً أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ وَ أَعْرَضَتِ الْمَلَائِكَةُ عَنْهُ وَ يَقُولُ وَلِيُّنَا عَبْدِي إِلَى مَا تَوَلَّيْتُ.

وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ یعنی وضو، تکبیر، قیام، قرائت، رکوع، سجود و حدود آن را کامل انجام دهید. رسول خدا (فرمودند: «هرکدام از بندگان که در نمازش به خدا توجه ندارد، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده‌ی من! چه کسی را طلب می‌کنی؟ آیا پروردگاری غیر من و رقیبی جدای من می‌خواهی؟ یا بخشنده‌ای را جز من سزاوار می‌دانی؟ در حالی که من بزرگوارترین گرامیان و بخشنده‌ترین بخشنندگان و برترین کرامت‌کنندگان هستم؛ تو را جزایی دهم که مقدارش به شماره نمی‌آید. رو به من کن و به سوی من پیش بیا؛ من و ملائکه‌ام نیز به سوی تو پیش می‌آییم. پس اگر بنده به سوی خدا روی آورد، گناه غفلی که از او سر زده بود، محو می‌شود. اگر دوباره در نماز غافل شود، خداوند دوباره گفته‌اش را برای او بازگو می‌کند. اگر مجدداً آن بنده متوجه نماز شود [و در آن به خدا توجه نماید]، خداوند غفرانش را مشمول او گردانده و از خطایی که قبلاً مرتکب شده (غفلت از خدا)، درمی‌گذرد. پس چنانچه [در نماز] برای بار سوم بی توجهی کرد، خداوند مجدداً گفته‌اش را برای او بازگو می‌کند و اگر مجدداً آن بنده متوجه نماز شود [و در آن به خدا توجه نماید]، خداوند گناهی را که قبلاً مرتکب شده (غفلت از خدا) می‌بخشد. و چنانچه برای بار چهارم در نماز غافل شود، خداوند و فرشتگانش از او اعراض کرده و [خداوند] می‌فرماید: «ای وای بر تو! ای بنده من! من نیز از تو روی برمی‌گردانم، به سوی چه کسی روی می‌کنی؟!»

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل / ج ۳ / ۳۴ / ۸ باب وجوب إتمام الصلاة و إقامتها

فضل بن شاذان از امام رضا علیه السلام نقل کرده است:
 قَالَ قَاتِلْ فَلَمْ أَمُرُوا بِالصَّلَاةِ قِيلَ لَأَنَّ فِي الصَّلَاةِ الْإِقْرَارَ بِالرُّبُوبِيَّةِ وَهُوَ صَلَاحٌ عَامٌّ لَأَنَّ فِيهِ خَلَعَ الْأَنْدَادَ وَالْقِيَامَ بَيْنَ يَدَيِ الْجَبَّارِ بِالذُّلِّ وَالْإِسْتِكَانَةِ
 وَالْخُضُوعِ وَالْخُشُوعِ وَالْاعْتِرَافِ وَطَلَبِ الْإِقَالَةِ مِنْ سَالَفِ الذُّنُوبِ وَوَضَعَ الْجَبْهَةَ عَلَى الْأَرْضِ كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِيَكُونَ الْعَبْدُ ذَاكِرًا لِلَّهِ غَيْرَ نَاسٍ
 لَهُ وَيَكُونَ خَاشِعًا وَجَلًّا مُتَذَلًّا طَالِبًا رَاغِبًا فِي الزَّيَادَةِ لِلدِّينِ وَالدُّنْيَا مَعَ مَا فِيهِ مِنَ الْأَنْزَجَارِ عَنِ الْفُسَادِ وَصَارَ ذَلِكَ عَلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ
 لَيْثًا يَنْسَى الْعَبْدُ مَدْبِرَهُ وَخَالِقَهُ فَيَنْطَرُ وَيَطْغَى وَلِيَكُونَ فِي طَاعَةِ خَالِقِهِ وَالْقِيَامِ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّهِ زَاجِرًا لَهُ عَنِ الْمَعَاصِي وَحَاجِرًا وَمَانِعًا لَهُ عَنِ
 أَنْوَاعِ الْفُسَادِ

[اگر کسی] گفت: «چرا به نماز خواندن امر شدند؟» گفته شد: «چون نماز اقرار به ربوبیت و موجب مصلحت همگان است؛ چرا که در نماز [چندین فایده نهفته است. که عبارتند از]: شریک‌ها [در ربوبیت] را کنارزدن؛ با ذلت، خواری، خضوع و اعتراف به گناهان در برابر خداوند جبار ایستادن؛ چشم‌پوشی از گناهان گذشتگان را از خدا درخواست نمودن؛ صورت بر زمین نهادن در هر روز و شب؛ یادکردن خدا توسط بنده تا اینکه خدا را از یاد نبرد و با خشوع و خضوع، بیمناک و مشتاقانه از خداوند فزونی دین و دنیا را به دور از فساد در آن تقاضا می‌کند. [نماز] هر روز و هر شب بر بنده واجب شده تا بنده، مدبر و خالق خود را فراموش نکرده و [در نتیجه] زیاده‌روی و طغیان ننماید. همچنین یادکردن خالق و ایستادن در برابر پروردگار، بنده را از گناهان بازداشته و از انواع فسادها دور کرده و مانع انجام آن‌ها می‌شود.»

عیون أخبار الرضا علیه السلام / ج ۲ / ۱۰۳ / ۳۴ باب العلل التي ذكر الفضل بن شاذان في آخرها

آیه	تفسیر
عن معاوية بن وهب، قال: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن أفضل ما يتقرب به العباد إلى ربهم وأحب ذلك إلى الله عز وجل ما هو فقال ما أعلم شيئاً بعد المعرفة أفضل من هذه الصلاة ألا ترى أن العبد الصالح عيسى ابن مريم قال وأوصاني بالصلاة والزكاة ما دمت حياً. معاوية بن وهب از امام صادق عليه السلام پرسید: «بهترین چیزی که بندگان به وسیله آن به پروردگارشان تقرب می جویند، چیست؟» فرمود: «بعد از معرفت، چیزی بهتر از این نماز نمی شناسم. آیا نمی بینی که عبد صالح عیسی بن مریم علیه السلام فرمود: و اوصانی بالصلاة.» الکافی / ج ۳ / ۲۶۴ / باب فضل الصلاة	
آیه	تفسیر
عن عليّ ص أنه قال: إذا استفتحت الصلاة فقل الله أكبر وجهت وجهي للذي فطر السماوات والأرض خنيئاً مسلماً وما أنا من المشركين - إن صلاتي ونسكي ومحياي ومماتي لله رب العالمين وحده لا شريك له وبذلك أمرت وأنا من المسلمين. أميرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: هنگامی که خواستی نمازت را آغاز کنی بگو الله اکبر وجهت وجهی للذی فطر السماوات والأرض خنیئاً مسلماً و ما أنا من المشرکین - إن صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین وحده لا شریک له و بذلك أمرت و أنا من المسلمین. دعائم الإسلام / ج ۱ / ۱۵۷ / ذکر صفات الصلاة	

آیه	تفسیر
۲۳/۸ بقره: قَائِمًا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالْزَكَاةِ وَالْزُعُفْرَانِ قَائِمًا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالْزَكَاةِ وَالْزُعُفْرَانِ	عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: الصَّلَاةُ الْوُسْطَى الظُّهْرُ وَ قُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ إِبْقَالُ الرَّجُلِ عَلَى صَلَاتِهِ وَ مُحَافَظَتُهُ عَلَى وَقْتِهَا حَتَّى لَا يُلْهِيَهُ عَنْهَا وَ لَا يَشْغَلَهُ شَيْءٌ. امام صادق علیه السلام: منظور از نماز وسطی، نماز ظهر است و منظور از قیام کردن به حالت قنوت، اشتیاق قلبی انسان به نماز و محافظت بروقت نماز است که مبادا از آن غافل شود و یا کاری دیگر او را از نماز بازدارد. وسائل الشیعة / ج ۴ / ۲۳ / ۵ باب وجوب المحافظة على الصلاة الوسطی و تعیینها
	امام صادق علیه السلام فرمودند: الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ الْمَفْرُوضَاتُ مَنْ أَقَامَ حُدُودَهُنَّ وَ حَافَظَ عَلَى مَوَاقِيتِهِنَّ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَهُ عِنْدَهُ عَهْدٌ يُدْخِلُهُ بِهِ الْجَنَّةَ وَ مَنْ لَمْ يُقِمْ حُدُودَهُنَّ وَ لَمْ يُحَافِظْ عَلَى مَوَاقِيتِهِنَّ لَقِيَ اللَّهَ وَ لَا عَهْدَ لَهُ إِنْ شَاءَ عَذِبُهُ وَ إِنْ شَاءَ عَفَرُ لَهُ. کسی که نمازهای واجب پنج گانه را، با رعایت شرایط و حدودشان به جای آورد و به زمان برپایی آنها توجه نماید خداوند را در روز قیامت ملاقات می کند؛ درحالی که برایش نزد پروردگار عهده ای است که او را به بهشت وارد می نماید. و آنکه حدود نمازهای واجب یومیّه را رعایت نکند و به زمان آنها اهمیت ندهد، خداوند را بدون آنکه عهده ای داشته باشد، ملاقات می کند و خداوند اگر بخواهد او را عذاب می کند و چنانچه بخواهد او را می بخشد. الکافی / ج ۳ / ۲۶۷ / باب من حافظ على صلاته أو ضيعها

آیه	تفسیر
بقره/ ۲۳۸ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ	پیامبر ﷺ فرمودند: لَا يَزَالُ الشَّيْطَانُ ذَعِرًا مِّنَ الْمُؤْمِنِ مَا حَافِظَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ فَإِذَا ضَيَعَهُنَّ تَجَرَّأَ عَلَيْهِ فَأَدْخَلَهُ فِي الْعُظَائِمِ. شیطان پیوسته از مؤمن در هراس است؛ مادام که بر نمازهای پنج‌گانه پایبند باشد. پس چون آن‌ها را ضایع گرداند، بر او جرأت یافته و او را به [حیطه‌ی انجام] گناهان کبیره وارد می‌سازد. الکافی / ج ۳ / ۲۶۹
	امام باقر علی‌ه السلام: إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسِبُ بِهِ الْعَبْدُ الصَّلَاةَ فَإِنْ قُبِلَتْ قُبِلَ مَا سِوَاهَا إِنَّ الصَّلَاةَ إِذَا ارْتَفَعَتْ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا رَجَعَتْ إِلَى صَاحِبِهَا وَهِيَ بَيَضَاءٌ مُّشْرِقَةٌ تَقُولُ حَفِظْتَنِي حَفِظَكَ اللَّهُ وَإِذَا ارْتَفَعَتْ فِي غَيْرِ وَقْتِهَا بَغَيْرِ حُدُودِهَا رَجَعَتْ إِلَى صَاحِبِهَا وَهِيَ سُودَاءٌ مُّظْلَمَةٌ تَقُولُ ضَيَعْتَنِي ضَيَعَكَ اللَّهُ. اولین چیزی که بنده با آن مورد محاسبه قرار می‌گیرد، نماز است. پس اگر قبول شود، بقیه اعمال هم قبول می‌شود و اگر نماز کسی در اوّل وقت به درگاه خدا بالا رود، درخشان و تابان به‌سوی صاحبش بازمی‌گردد و می‌گوید: «حقوق مرا نگهبان شدی، خدایت نگهبان باد!» و اگر نماز کسی در خارج از وقت و ویژه به درگاه خدا بالا رود و از حدود و مقرّرات لازمه برخوردار نباشد، سیاه و تاریک به‌سوی صاحبش بازمی‌گردد و می‌گوید: «حقوق مرا پامال کردی، خدایت پامال کند» الکافی / ج ۳ / ۲۶۸
بقره/ ۲۳۸ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ	امام صادق علی‌ه السلام: الصَّلَاةُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَ فَاطِمَةُ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ . [حقیقت] نماز، رسول خدا ﷺ ، امیرالمؤمنین علی‌ه السلام ، فاطمه علیها السلام ، حسن علی‌ه السلام و حسین علی‌ه السلام می‌باشند. تفسیر العیاشی / ج ۱ / ۱۲۸

آیه	تفسیر
آیه ۷۸: اَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ اسراء ۷۸	عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (عَمَّا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الصَّلَاةِ فَقَالَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ فَقُلْتُ فَهَلْ سَمَّاهُنَّ وَ بَيَّنَّهِنَّ فِي كِتَابِهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ (أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَ ذُلُوكَهَا زَوَالُهَا فَبَيْنَا بَيْنَ ذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ أَرْبَعُ صَلَوَاتٍ سَمَّاهُنَّ اللَّهُ وَ بَيَّنَّهِنَّ وَ وَقَّتَهُنَّ وَ غَسَقُ اللَّيْلِ هُوَ انْتِصَافُهُ. - زراره گوید: از امام باقر (ع) درباره‌ی نمازهای واجب پرسیدم، فرمود: «پنج نماز در هر شب و روز». پرسیدم: «آیا خداوند در کتاب خود از آن‌ها نام برده و آن‌ها را مشخص کرده است؟» فرمود: «آری! خداوند تبارک و تعالی به پیامبر ۶ فرموده است؛ اَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ، دلوک خورشید یعنی زوال آن و وقت ظهر، از این زوال تا نیمه شب چهار نماز واجب است که خدا آن‌ها را توضیح و تبیین کرده و وقت آن‌ها را مشخص نموده است و غَسَقُ اللَّيْلِ یعنی نیمه شب.» الکافی / ج ۳ / ۲۷۱ / باب فرض الصلاة
	امام صادق (ع) : ذُلُوكُ الشَّمْسِ زَوَالُهَا وَ غَسَقُ اللَّيْلِ انْتِصَافُهَا وَ قُرْآنُ الْفَجْرِ رَكْعَتَا الْفَجْرِ. مراد از لِذُلُوكِ الشَّمْسِ، مایل گشتن خورشید از میانه‌ی آسمان (دایره‌ی نصف النهار) به سوی مغرب (هنگام ظهر شرعی) است. مراد از غَسَقُ اللَّيْلِ، نیمه شب و مراد از قُرْآنُ الْفَجْرِ دو رکعت نماز صبح است. بحار الأنوار / ج ۸۰ / ۶۷ / باب ۸ وقت العشاءین

أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

وَلْيَكُنْ فِي خَاصِّ مَا تُخْلِصُ لِلَّهِ بِهِ دِينَكَ إِقَامَةُ فَرَائِضِهِ الَّتِي هِيَ لَهُ خَاصَّةٌ فَأَعْطَى اللَّهُ مِنْ بَدَنِكَ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ مَا يَجِبُ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَ النَّافِلَةَ لِنَبِيِّهِ خَاصَّةً دُونَ خَلْقِهِ فَقَالَ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا فَذَلِكَ أَمْرٌ اخْتَصَّ اللَّهُ بِهِ نَبِيِّهِ (وَ أَكْرَمَهُ بِهِ لَيْسَ لِأَحَدٍ سِوَاهُ وَ هُوَ لِمَنْ سِوَاهُ تَطَوُّعٌ فَإِنَّهُ يَقُولُ وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ).

نیکیترین وقت‌ها و بهترین ساعات شب و روزت را برای خود و خدای خود انتخاب کن، هرچند که اگر نیت درست و رعیت در آسایش قرار داشته باشد، همه وقت برای خداست. از کارهایی که به خدا اختصاص دارد و باید با اخلاص انجام دهی، انجام واجباتی است که ویژه‌ی پروردگار است، پس در بخشی از شب و روز، وجود خود را به پرستش خدا اختصاص ده. واجباتی که خدا بر تو واجب کرده شب و روز به جا آور؛ زیرا که خدا نافلة را بر پیامبرش سوای آفریدگانش واجب کرده و فرموده است: وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا؛ پس این شب‌زنده‌داری امریست که خدا ویژه‌ی پیامبرش قرار داده و او را

به این صفت گرمی داشته و این عمل جز برای پیامبر برای دیگری واجب نیست و برای غیر او مستحب است، چراکه خدا می‌فرماید: کسی که فرمان خدا را در انجام کارهای نیک اطاعت کند، خداوند [در برابر عمل او] شکرگزار، و [از افعال وی] آگاه است.

تحف العقول / النص / ۱۴۳ / عهده ع إلى الأشر حين ولاه مصر و أعمالها

تفاسیر آیات سخاوت

آیه	تفسیر
۲۶۱/ بقرة مَثَلُ الَّذِينَ يُبْغُونَ دِينَهُمْ أَن يَكُونَ فِي كُلِّ مَسْجِدٍ مِّنَ اللَّهِ يُصَلُّوا وَهُم كَاذِبُونَ فَإِذَا خَرُجُوا مِنْ مَّسْجِدِهِمْ إِذَا عَلَيْهِمْ عَلَافَةٌ مِّمَّا يَكْفِرُونَ فَأُولَئِكَ يَكْفُرُ اللَّهُ بِهِمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الرَّاغِبُونَ سُورَةُ الْبَقَرَةِ (۲): آيَةُ ۲۶۱.....	عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ: كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَابِلَ سَبْعِ سَنَابِلَ قَالَ: الْحَبَّةُ فَاطِمَةُ عليها السلام وَ السَّبْعُ السَّنَابِلُ سَبْعَةٌ مِنْ وَلَدِهَا سَابِعُهُمْ قَائِمُهُمْ (عجل الله تعالى فرجه الشريف)، قُلْتُ: الْحَسَنُ عليه السلام؟ قَالَ: إِنَّ الْحَسَنَ عليه السلام إِمَامٌ مِنَ اللَّهِ مُفْتَرَضٌ طَاعَتُهُ وَلَكِنْ لَيْسَ مِنَ السَّنَابِلِ السَّبْعَةِ أَوْلَاهُمْ الْحُسَيْنُ عليه السلام وَ آخِرُهُمُ الْقَائِمُ (عجل الله تعالى فرجه الشريف)، فَقُلْتُ: قَوْلُهُ «فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ»؟ قَالَ: يُوَلَّدُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ فِي الْكُوفَةِ مِائَةُ مِنْ صُلْبِهِ وَ لَيْسَ ذَاكَ إِلَّا هَؤُلَاءِ السَّبْعَةُ. مفضل بن محمد جعفی گوید: از حضرت اباعبدالله عليه السلام درباره‌ی سخن خداوند: كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ سؤال کردم فرمود: «مراد از حبة، حضرت فاطمه عليها السلام و منظور از سبع سنابل، هفت فرزند حضرت و هفتمین آنها قائمشان (عجل الله تعالى فرجه الشريف) است». گفتم: «اولین نفرشان حسن عليه السلام است»؟ فرمود: «همانا حسن عليه السلام امامی است که از جانب خداوند اطاعت از او واجب شده است و لیکن جزء آن سنبل‌های هفتگانه نیست. اولین آنها حسین عليه السلام و آخرینشان قائم (عجل الله تعالى فرجه الشريف) است». پس این آیه: فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ را گفتم [و درباره‌ی این قسمت آیه سؤال کردم]». فرمود: «در کوفه صد نفر از صلب ایشان متولد می‌شود و آنها تنها از این هفت نفر پدید می‌آیند. تفسیر العیاشی / ج ۱ / ۱۴۷ / [سورة البقرة (۲): آیه ۲۶۱]..... امام باقر عليه السلام فرمودند: أَ لَيْسَ اللَّهُ قَدْ قَالَ وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً فَأَلْمُؤْمُونَ هُمُ الَّذِينَ يُضَاعَفُ اللَّهُ لَهُمُ الْحَسَنَاتُ لِكُلِّ حَسَنَةٍ سَبْعِينَ ضِعْفًا فَهَذَا مِنْ فَضْلِهِمْ وَ يَزِيدُ اللَّهُ الْمُؤْمِنَ فِي حَسَنَاتِهِ عَلَى قَدَرِ صِحَّةِ إِيْمَانِهِ أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً كَثِيرَةً وَ يَفْعَلُ اللَّهُ بِالْمُؤْمِنِينَ مَا يَشَاءُ. مگر خداوند نمی‌فرماید: وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ و چندین برابر می‌کند؛ پس مؤمنین آنها هستند که خداوند کار خیر آنها را هفتاد برابر می‌کند و این فضیلت آنهاست. و خداوند حسنات مؤمن را به میزان درستی ایمانش به چندین برابر می‌افزاید و با مؤمنین هر چه می‌خواهد انجام می‌دهد. تفسیر العیاشی / ج ۱ / ۱۴۷ / [سورة البقرة (۲): آیه ۲۶۱].....

۲۶۱/ بقوله
مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

امام صادق عليه السلام فرمودند: إِذَا أَحْسَنَ الْمُؤْمِنُ عَمَلَهُ ضَاعَفَ اللَّهُ عَمَلَهُ لِكُلِّ حَسَنَةٍ سَبْعُمِائَةٍ وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ فَأَحْسِنُوا أَعْمَالَكُمْ الَّتِي تَعْمَلُونَهَا لِثَوَابِ اللَّهِ فَقُلْتُ لَهُ وَ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ فَقَالَ إِذَا صَلَّيْتَ فَأَحْسِنِ رُكُوعَكَ وَ سُجُودَكَ وَ إِذَا صُمْتَ فَتَوَقَّ كُلَّ مَا فِيهِ فُسَادٌ صَوْمِكَ وَ إِذَا حَجَجْتَ فَتَوَقَّ مَا يَحْرُمُ عَلَيْكَ فِي حَجِّكَ وَ عُمْرَتِكَ قَالَ وَ كُلَّ عَمَلٍ تَعْمَلُهُ فَلْيَكُنْ تَقِيًّا مِنَ الدَّنَسِ. هرگاه مؤمن کار نیک انجام دهد، خداوند برای هر عملی هفتصد حسنه به او می دهد و همین است معنی آیهی شریفه: وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ پس اکنون کارهای نیک انجام دهید تا به پاداش خداوند برسید. راوی گوید: «عرض کردم مقصود از کار نیک چیست؟» امام عليه السلام فرمود: «هرگاه نماز گزاردی رکوع و سجود آن را نیکو به جا آور و هرگاه روزه گرفتی از هرچه روزه را تباه می کند دوری کن و هرگاه حج به جای آوردی هرچه برای حج و عمرهات زیان دارد انجام نده». و بعد فرمود: «هرکاری که می کنی باید پاک و خالی از عیب و نقص باشد. [تا مصداق کار نیک باشد. المحاسن / ج ۱ / ۲۵۵ / ۳۰ باب الإخلاص

نقل شده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ حَدَّثَ نَفْسَهُ أَنْ يَصُومَ إِنْ عَاشَ فَإِنْ مَاتَ بَيْنَ ذَلِكَ دَخَلَ الْجَنَّةَ ... وَ مَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ فِي رَمَضَانَ يُجَسِبُ لَهُ ذَاكَ بِسَبْعِ مِائَةِ أَلْفِ رَكَعَةٍ فِي غَيْرِ رَمَضَانَ فَإِنَّ الْعَمَلَ يُضَاعَفُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَرَّحَ بِمِائَةِ أَلْفِ رَكَعَةٍ قَالَ تَضَاعَفَ الْحَسَنَاتُ بِأَلْفِ أَلْفٍ كُلِّ حَسَنَةٍ مِنْهَا أَفْضَلُ مِنْ جَبَلٍ أَحَدٍ وَ هُوَ قَوْلُهُ تَعَالَى وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ کسی که ماه رمضان را روزه گرفته و با خود بگوید «چنانچه عمری باقی باشد [باز هم] روزه می گیرم، اگر در بین آن ماه فوت کرد، به بهشت داخل می شود ... هرکس دو رکعت نماز در ماه رمضان به جای آورد، آن دو رکعت، برابر هفتصد هزار رکعت در غیر از ماه رمضان برای او محسوب می شود. زیرا که عمل در ماه رمضان چند برابر حساب می شود. [از ایشان] سؤال شد: «ای رسول خدا! چند برابر می شود؟» حضرت فرمود: «جبرئیل به من خبر داد و فرمود: حسنات هزار هزار برابر می شوند و هر حسنه ی آن، از کوه اُحُد برتر می شود و آن سخن خداوند است: وَ اللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ.» بحار الأنوار / ج ۹۳ / ۳۴۵ / باب ۴۶ وجوب صوم شهر رمضان و فضله

آیه	تفسیر
آل عمران / ۹۲ تَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا يُغْنِي عَنْكُمْ كَثْرَتُهُمْ شَيْئًا وَإِنَّ اللَّهَ لَءَلِيمٌ عَلِيمٌ	اَشْتَرَىٰ عَلِيُّ عليه السلام تَوْبًا فَأَعْجَبَهُ فَتَصَدَّقَ بِهِ وَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَنْ آتَرَ عَلَى نَفْسِهِ آتَرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْجَنَّةِ وَ مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا فَجَعَلَهُ اللَّهُ قَالَ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَدْ كَانَ الْعِبَادُ يُكَافِتُونَ فِيمَا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَنَا أَكَافُتُكَ الْيَوْمَ بِالْجَنَّةِ. امیرالمؤمنین علیه السلام جامه‌ای خرید و از آن خوشش آمد همان دم آن را به کسی داد و فرمود: «از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود: «هرکس ایثار کند و دیگری را بر خود مقدم دارد و چیزی را که خود دوست می‌دارد و برای خود می‌خواهد به دیگری بدهد خدا در روز قیامت او را در رفتن به بهشت مقدم دارد و هرکس چیزی را دوست دارد و آن را در راه خدا بدهد خداوند متعال در روز قیامت خواهد گفت: «بندگان در دنیا به نیکی‌های یک دیگر پاداش می‌دادند و من امروز بهشت را به پاداش به تو می‌دهم.» تفسیر الصافی / ج ۱ / ۳۵۵ / [سورة آل عمران (۳): آیه ۹۲]
	عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم سُئِلَ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ فَقَالَ: هُوَ أَنْ يُنْفِقَ الْعَبْدُ الْمَالَ وَ هُوَ شَحِيحٌ يَأْمُلُ الدُّنْيَا وَ يَخَافُ الْفَقْرَ. از پیامبر صلی الله علیه و آله درباره‌ی این آیه سؤال شد. فرمود: «منظور این است که بنده مالش را انفاق کند درحالی‌که حریص و آزمند است و دنیا را آرزو می‌کند و از فقر می‌ترسد.» البرهان فی تفسیر القرآن / ج ۱ / ۶۵۳ / [سورة آل عمران (۳): آیه ۹۲]

آیه	تفسیر
عَلَيْهِمُ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ كَانَ يَتَصَدَّقُ بِالسُّكْرِ فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّهُ وَ قَدْ قَالَ تَعَالَى لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ. در مورد امام حسن علیه السلام نقل شده: «شکر صدقه می داد». به امام علیه السلام در مورد آن گفته شد: «چرا این کار را انجام می دهد و علت آن را جوابا شدند». فرمود: «من آن را دوست دارم و خدای تعالی فرموده است: لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ». عوالی الثانی العزیزیه فی الأحادیث الدینیة / ج ۲ / ۷۴	
آل عمران / ۹۲ لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَ مَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ	كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (عليه السلام) يَتَصَدَّقُ بِالسُّكْرِ وَ اللَّوْزِ فَسُئِلَ عَنْ ذَلِكَ فَقَرَأَ قَوْلَهُ تَعَالَى: لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَ كَانَ (عليه السلام) يُحِبُّهُ. امام سجاد (عليه السلام) شکر و بادام صدقه می داد. عرض کردند: «چرا چنین صدقه ای می دهی؟» این آیه را قرائت نمود: لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ امام (عليه السلام) خودش این دو را دوست می داشت. مناقب آل أبي طالب: (لابن شهر آشوب) / ج ۴ / ۱۵۴ / فصل فی زهده ع

آیه	تفسیر
۲۶۷/ بَايَاَ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ بقره	أمير المؤمنين عليه السلام فرمودند: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَا فَرَضَ الْإِيمَانَ عَلَى جَارِحَةٍ وَاحِدَةٍ وَ مَا مِنْ جَارِحَةٍ مِنْ جَوَارِحِ الْإِنْسَانِ إِلَّا وَقَدْ وُكِّلَتْ بِغَيْرِ مَا وُكِّلَتْ بِهِ الْآخَرَى ... فَرَضَ عَلَى الْيَدَيْنِ الْإِنْفَاقَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى فَقَالَ أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ. خداوند بر تک تک جوارح، تکلیف دینی خاصی را واجب نموده است. و عضوی از بدن انسان را نمی یابی که مکلف به انجام تکلیفی باشد که عضو دیگری به آن مکلف شده باشد ... بر دو دست انفاق، در راه خدا را واجب نمود و فرمود: أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل / ج ۱۱ / ۱۴۴ / ۲ باب الفروض على الجوارح و وجوب القيام بها
	امام صادق عليه السلام فرمودند: كَانَتْ عِنْدَ النَّاسِ حِينَ أَسْلَمُوا مَكَاسِبُ مِنَ الرِّبَا وَ مِنْ أَمْوَالٍ خَبِيثَةٍ كَانَ الرَّجُلُ يَتَعَمَّدُهَا مِنْ بَيْنِ مَالِهِ فَيَتَصَدَّقُ بِهَا فَتَنَاهُمُ اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ وَ إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ. مردم هنگامی که اسلام آوردند درآمدهایی داشتند که از ربا و راههای ناصواب به دست آورده بودند. [این] افراد قصد آن کردند تا آن ها را از بین اموال خود خارج کرده و صدقه بدهند، که خداوند آنان را از این کار بازداشت. [زیرا] صدقه تنها باید از روزی پاک داده شود. البرهان فی تفسیر القرآن / ج ۱ / ۵۴۶ / [سورة البقرة (۲): آیه ۲۶۷]

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (قَالَ: قُلْتُ آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ أَطْلُبُهُمَا فَلَا أَحَدُهُمَا قَالَ وَمَا هُمَا قُلْتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ... وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ وَ إِيَّيْ أَنْفَقَ وَلَا أَرَى خَلْفًا قَالَ أَفَتَرَى اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَخْلَفَ وَعَدَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَمِمَّ ذَلِكَ قُلْتُ لَا أَدْرِي قَالَ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَكْتَسَبَ الْمَالَ مِنْ حِلِّهِ وَ أَنْفَقَهُ فِي حِلِّهِ لَمْ يُنْفَقْ دَرَاهِمًا إِلَّا أَخْلَفَ عَلَيْهِ.

عثمان بن عیسی از کسی که از امام صادق علیه السلام روایت کرده، نقل می‌کند: به امام صادق (عرض کردم: «دو آیه در کتاب خدا است که به آن دو عمل می‌کنم، ولی فایده‌ای نمی‌بینم». حضرت پرسید: «آن دو آیه کدامند؟» عرض کردم: «... آیه: وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ است و من اتفاق می‌کنم، ولی عوضی نمی‌بینم». حضرت (فرمود: «آیا به نظر تو خداوند عزوجل به وعده‌ی خود وفا نمی‌کند؟» عرض کردم: «خیر [وعده‌ی خدا راست است]!» حضرت (فرمود: «پس علت آن چیست؟» عرض کردم: «نمی‌دانم!») حضرت (فرمود: «اگر هر کدام از شما اموال خود را از راه حلال به دست آورده و در راه حلال اتفاق نماید، در برابر هر دره‌می که اتفاق می‌کند، عوضی به او داده می‌شود.»

الکافی / ج ۲ / ۴۸۶ / باب الثناء قبل الدعاء

امام صادق علیه السلام فرمودند:

إِنْ كَانَ الْحِسَابُ حَقًّا فَالْجَمْعُ لِمَاذَا؟ وَإِنْ كَانَ الْخَلْفُ مِنَ اللَّهِ حَقًّا فَالْبُخْلُ لِمَاذَا؟

اگر حساب قیامت حق است، گردآوری مال [از راه حرام] برای چه؟ اگر خدا عوض اتفاق را می‌دهد، بخل به چه جهت؟
الخلاص / ج ۲ / ۴۵۰ / عشر کلمات عظمت

آیه	تفسیر
عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ مَوْلَى لَهُ فَقَالَ لَهُ هَلْ أَنْفَقْتَ الْيَوْمَ شَيْئًا قَالَ لَا وَاللَّهِ فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (فَمِنْ أَيْنَ يُخْلِفُ اللَّهُ عَلَيْنَا).	صفوان بن یحیی گوید: در خدمت حضرت رضا علیه السلام بودم که یکی از غلامانش وارد شد، امام رضا (فرمود: «امروز چیزی انفاق کردی؟» گفت: «چیزی انفاق نکرده‌ام»، فرمود: «پس خداوند چگونه به ما چیزی [در عوض چیزی که ما داده باشیم] مرحمت کند؟» تفسیر نور الثقلین / ج ۴ / ۳۴۰ / [سوره سبا (۳۴): الآيات ۳۹ الى ۵۴]
	عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَيْمَنَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ قَالَ: يَا حُسَيْنُ أَنْفِقْ وَاتَّقِنُ بِالْخَلْفِ مِنَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَمْ يَخْلُ عَبْدٌ وَلَا أُمَّةٌ بِنَفَقَةٍ فِيمَا يُرْضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا أَنْفَقَ أَضْعَافَهَا فِيمَا يُسَخِّطُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. حسین بن ایمن گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: «ای حسین! [در راه خدا] انفاق کن و یقین کن که خداوند آن را خواهد داد. هیچ مردی یا زنی از انفاق کردن مالش در راهی که خدا از آن راضی است، بخل نمی‌ورزد مگر آنکه خداوند [بر اثر بلا یا و مصائب] او را مجبور خواهد کرد که چند برابر آن را در راهی که خشم خدا را به همراه خواهد داشت، خرج کند. الکافی / ج ۴ / ۴۳ / باب الإنفاق

برای آیات زیر تفسیر روایی خاصی یافت نشد:

- * تغابن/۲ وَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
* بقره/۲۵۴ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ
* ابراهیم/۴۰ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ
* انعام/۷۲ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
* انعام/۹۲ وَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ
* انفال/۳ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
* حج/۳۵ وَ الْمُقِيمِ الصَّلَاةِ وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
- و خدا به آنچه انجام می دهید، بیناست.
ای اهل ایمان! از آنچه به شما روزی کرده ایم انفاق کنید
پروردگارا، مرا برپادارنده نماز قرار ده،
و نماز به پا دارید
و آنان همواره بر نمازشان محافظت می کنند.
هم آنان که نماز را برپا می دارند و از آنچه به آنان روزی داده ایم، انفاق می کنند.
و برپا دارندگان نمازند و از آنچه روزی آنان نمودیم، انفاق می کنند.